

11. Do višje znanstvene izobrazbe imajo prosto pot le nadarjeni; a tudi ti le, če se je hočejo posluževati. (Sledi iz 10).

12. Za dosego v 10. in 11. izražene pravice se zahteva brezplačnost pouka in učnih sredstev v vseh šolah, kakor tudi brezobzirna podpora za vse, ki bi se zaradi gmotnih družinskih razmer ne mogli razvijati po zahtevi 10. (Stipendiji, javni internati itd.).

B. Načela za ugotovitev učiteljskega stališča:

1. Za vse učitelje se zahteva popolna politična in gospodarska neodvisnost.

2. Šolskega voditelja voli učiteljsvo dotične šole, pa le za omejeno dobo.

3. Nadzorniška pravica krajin šolskih svetov se odpravi.

4. Za šolsko nadzorništvo posameznih kategorij se zahteva daljše delovanje na ravnotakih šolah in izkaz temeljite pedagoško-didaktične izobrazbe.

5. V šolskih oblastih se mora zvišati vpliv učiteljev in njihovih konferenc (kakor tudi vpliv šolskih zdravnikov).

6. Učiteljsko pragmatiko si izdela v načrtu učiteljsvo samo ter ima odločilen vpliv na njen sprejem in njeno preuredbo.

C. Socialne naprave:

1. Že povdarjena brezplačnost pouka in vseh učnih pripomočkov.

2. Ugotovitev pripomočkov za olajšanje študija ubožnim učencem (stipendiji, javni internati itd.).

3. Šolsko zdravništvo in obvezno zdravniško nadzorovanje vseh učencev.

4. Oskrbne naprave za otroke, ki so zapušteni ali brez staršev.

5. Šolske kuhinje in zavetišča.

6. Skrbstvo za boleline in slabotne otroke ubožnih staršev (javna otroška zdravilišča in okrepčevališča).

7. Vse javne socialne naprave služijo splošni narodni vzgojni uredbi.

Č. Izvenšolska splošna narodna vzgoja:

1. Kot dopolnilno izobraževalne naprave se morajo ustanoviti javne mladinske in ljudske knjižnice, ki se vzdržujejo ali z občinskimi davkom (kakor na Angleskem) ali s skupnim delovanjem in subvencijami javnih korporacij.

2. Poljudni vsučiliški tečaj se morajo v večjih krajih omogočiti z izdatnimi subvencijami javnih korporacij.

Tudi ta načela in zahteve podajam v premetiranje, izpolnenje in morebitno izpremenjenje. P. n. tovariše, ki so odsekovi člani, pa prosim, da jih zlasti temeljito predelajo ter poročajo o tem meni, da sestavim nadaljno tozadevno javno obvestilo.

Pavel Fleré.

Srednješolske vesti.

Novi srednješolski ravnatelji. Ravnatelj višje realke v Idriji dr. Stanislav Beyk je imenovan za ravnatelja na II. državni gimnaziji v Ljubljani, profesor na II. državni gimnaziji v Ljubljani Josip Wester za gimnazijskega ravnatelja v Novem mestu, profesor na I. državni gimnaziji v Ljubljani Anton Dokler za ravnatelja na ljubljanskem moškem in ženskem učiteljskem, in profesor na višji realki v Ljubljani Karel Corá za ravnatelja na tem zavodu. Corá je Nemeč; bil je katolik, prestopil k protestantizmu in postal zopet katolik; njegova žena in sin sta protestanta. Za njegovo imenovanje se je posebno zavzemal na Dunaju katoli-

Večkrat je že požrtvovalno pomagal, a naposled je onemogel... Presedalo mu je že prosjačenje brez mere in kraja. Navedel mi je več vzgledov tega nadležnega prosjačenja. Naj navedem le dva slučaja:

I. Nek premožen mlinar z Ribniškega okraja želi, da bi mu Joža dal študirat sina. Joža mu željo šaljivo odkloni veleč: Vaš mlin naj pridno le melje.

Na zelniku Vašem pa bujno naj rase (Vam) zelje!

Zraven pa pijte in žijte kar brez skrbi.

In lahko v šolah šolate še študente tri!

II. Župnik ene največjih fará na Notranjskem — farni patron sv. Martin — piše Joži, naj mu svetuje, kako naj bi novo cerkev sezidal ter kako naj bi v njej napravil peč in po kakem kopitu. Temu dé Joža: a) Sv. Martin je dal svoj plašč zmružnemu revežu, a ne peč. — b) Zameti, kraška burja i. dr. ustavlja ljudi na poti do cerkve, a ne v cerkvi. — c) Če je šola v H. zakurjena, pa vkljub temu otrok radi hude poti (zameti — mraz — burja) ni v šolo. — d) Za zidanje nove cerkve se bo našlo zidiva na Krasu dosti, denar pa se naj pritegne z raznih podružnic; vsaj ga je tam nakopičenega dovolj! Potem bo že šlo. A truda

ški duhovnik monsignor dr. Evgen Lampe. Lep duhovni oče! Suplenti: Alojzij Sodnik in Andrej Prebil na I. državni gimnaziji, Fran Pavlič in Ivan Škerlj na II. drž. gim. in veroučitelj dr. Peter Šorli na državni realki v Ljubljani, so imenovani za začasne srednješolske učitelje

Za strokovnega nadzornika telovadbe na srednjih šolah (z dekliškimi liceji) in na učiteljskih na Tirolskem (z italijanskim učnim jezikom), na Kranjskem, Primorskem in v Dalmaciji je imenovan naučni minister za dobo treh šolskih let 1917/18, 1918/19, 1919/20 od 1. oktobra 1917 dalje ravnatelja državne gimnazije v Mariboru g. Jožefa Tomiška.

Iz naše organizacije. Skupne zadeve.

Iz Zaveze avstr. jugoslovanskega učiteljsva.

Vzpored za delegacijsko sejo, ki se vrši dne 27. decembra t. l. v Ljubljani, priobčimo v prihodnji številki. S tem damo Zavezinim društvom pa tudi posameznim članom priliko, da še lahko prijavijo aktualne predloge in nasvete in sploh vse one nujne zadeve, ki se šolstva in učiteljsva, o katerih želijo, da bi se razpravljalo na delegacijski seji. Kar se tiče mandata delegacije, ki jo Zaveza poudarja ponovno, da so po Zavezinih pravilih mandati veljavni do izvolitve novih delegatov, zato imajo v letu 1914 izvršene volitve polno moč tudi za delegacijsko zborovanje o božiču, in dotična društva naj izvrše samo event. dopolnilne volitve, če se kak delegat iz kateregakoli vzroka ne more udeležiti delegacijske seje; društva pa, ki v letu 1914 niso bila izvolila delegatov, naj to store takoj in imena delegatov prijavijo čimprej Zavezinemu vodstvu, da bo vsako društvo polnoštevilno zastopano na tej jako važni seji. Za izvoljene delegate je obvezno, da se morajo udeležiti seje.

Dosedaj je nadomestne volitve izvršilo šele Učiteljsko društvo za Trst in okolico ter izvolilo za delegate predsednika Antona Germeka (glasov Zavezinih pravil) za namestnico Marijo Kmetovo, Erno Rozmanovo, za namestnico Stefanijo Bunčev, Karla Mahkota, za namestnika Slavoj Dimnika, Engelberta Gangla, za namestnika Ivana Tavčarja. Nanovo je izvolilo delegate Konjiško učiteljsko društvo, in sicer tovarišico Marijo Pleškotovo, učiteljico v Čadramu, predsednika Ferdo Bobiča bo nadomestovala tovarišica Marija Bezlajeva. Tudi druga društva naj store svojo dolžnost!

Vsak delegat naj si pravočasno preskrbi potno dovoljenje!

Vodstvo Zaveze.

* * *

Na letošnji delegacijski seji pride v razpravo Zavezin „Poslovni red.“ Da vsak delegat natančno prouči načrt in se temeljito pripravi na to važno točko dnevnega reda in da olajšamo debato, priobčujemo poročevalcev načrt.

Načrt za „Poslovni red“ Zaveze avstrijskega jugoslovanskega učiteljsva.

Člen I.

Odseki.

a) Stalno je voliti člane štirih odsekov, ki so:

1. gospodarski odsek,
2. stanovsko-politiški odsek,
3. pedagoško-didaktični odsek,
4. časnikarski odsek.

- b) Delegacija lahko sklene, da se po potrebi osnujejo še drugi odseki.
- c) Odseki rešujejo vloge, izročene od vodstva, ter pripravljajo predloge in nasvete za seje upravnega odbora in delegacije.
- č) Važnejša, principijalna vprašanja mora razposlati dotični odsek vsem okrajnim učiteljskim društvom v razpravo. O teh vprašanjih je sklepati šele tedaj, ko se je zaslilo mnenje zborov okrajnih učiteljskih društev, sporočenih potom zvez.
- d) Seje odsekov sklicujejo načelniki, kadar se jim zdi potrebno in primerno, ali če to zahteva polovica članov odseka.
- e) Seje odsekov je teden dni prej prijaviti Zavezinemu glasilu.
- f) Posvetovanjem odsekov je na vsakem Zavezinem zborovanju odmeriti toliko časa, da lahko rešijo svojo nalogo temeljito in vsestransko. Njim je odkazano najvažnejše in najodgovornejše delo. O predlogih, nasvetih in sklepih poročajo upravnemu odboru in delegaciji odsekov poročevalci, ki jih izvoli vsak posamezni odsek.
- g) Načelniki odsekov prijavijo 14 dni pred Zavezinim zborovanjem vodstvu, koliko časa si žele za zborovanje svojega odseka.
- h) Zborovanja odsekov lahko trajajo več dni.
- i) Stalni odseki si lahko izdelajo svoj poslovni red in so samoupravni. Njih poslovni red pa mora potrditi delegacija.
- j) Člani odsekov pa so dolžni opazovati gibanje med učiteljsvom, ki ima stik s programom odseka. Po možnosti naj o svojih opazovanjih poročajo v odseku in v stanovsko-politiškem glasilu; vsekakor pa o kakem kvarnem pojavu, ki bi bil v škodo enotnemu organizmu jugoslovanskega učiteljsva, poročajo odseku, da pride poročilo v razpravo na delegaciji in v okr. učit. društvih.
- k) Gospodarski odsek voli stalnega preglednika Zavezine blagajnice.
- l) Člani vodstva in upravnega odbora se smejo udeleževati vseh sej odsekov. Imajo pa le posvetovalen glas.

Člen II.

Javni društveni shodi.

- a) Predavanja in predlogi za javni društveni shod se morajo prijaviti vodstvu najmanj štiri tedne pred zborovanjem; obenem je naznaniti vodstvu dotičnega govornika.
- b) Glasovanje se vrši z vzdigovanjem rok po nadpolovični večini glasov. Ako je glasovanje dvomljivo, se napravi nasprotno glasovanje. Pri enakem številu glasov odloči predsednik. To velja za vse slučaje, kjer ni v pravih drugače določeno.
- c) Javni društveni shod je sklepčen ob vsakem številu navzočnikov.
- č) Predsednik podeli besedo posameznim govornikom v istem redu, kakor so se oglasili. Vsak govornik se mora prijaviti k besedi z listkom, ki je na njem zapisano njegovo ime, značaj in bivališče.
- d) Razpravo uvede poročevalec, ki ima vedno končno besedo.
- e) Na zborovanjih stavljeni predlogi se morajo oddati predsedniku pismeno pred končno besedo poročevalcevo. O predlogu, ki ga ne podpira vsaj ena četrtina navzočih članov oziroma delegatov, ni razprave.
- f) Nujni predlog je tisti, ki ima to označbo in ki ga je podpisalo najmanj dvajset društvenikov Zavezinih članov. Izročiti ga je pred zborovanjem delegaciji ali javnega društvenega shoda predsedniku, ki ga mora dati v razpravo pred dnevnim redom. Utemeljuje ga prvi izmed podpisancev.
- g) O predlogu za konec debate ali za prehod na dnevni red se mora glasovati takoj. Klicem po nasprotnem glasovanju mora predsednik ustreči.
- h) Ako je sprejet predlog za konec debate, smejo govoriti le še oni, ki so se oglasili že pred tem predlogom.
- i) Predsednik ima pravico seči govorniku v besedo, ga opominjati, naj ostane pri stvari, ga klicati na red ali mu končno odvzeti besedo.
- j) Govornik, ki se mu je vzela beseda, ima pravico, sklicevati se na zbor; v takem slučaju se mora takoj glasovati.
- k) Vodstvo postavi za vsak javni društveni shod reditelje, ki se njih odredbam mora vsakdo pokoravati.

Člen III.

Društva.

- a) Legitimacije delegatom in članom odsekov morajo dati zveze, oziroma dru-

štva, ki jih odpošljejo. Tiskovine preskrbi vodstvo Zaveze.

- b) Volilne predloge za člane odsekov imajo poslati učiteljska društva — kot sklep svojega zborovanja — deželnim zvezam, ki izdelajo terno in jo odpošljejo vodstvu Zaveze. Ta je predložiti pred volitvami članom delegacije iz posameznih dežel. Na ta volilni predlog se je treba vedno ozirati.
- c) Društva naznanijo delegate takoj po izvolitvi svoji zvezi, ta jih pa naznani vodstvu Zaveze. Kjer zveze ni, store to društva direktno.

Člen IV.

Članarina.

- a) Vsak v Zavezi organizovan učitelj in vsaka v Zavezi organizovana učiteljica plačuje mesečne prispevke po 2 K, zato pa prejema brezplačno „Učiteljskega Tovariša“ in nima niti za okrajna društva niti za deželne zveze plačevati nikakih drugih prispevkov.
- b) Vsaka deželna zveza pošlje meseca decembra vsakega leta vsakemu posamezniku svojega članstva po 12 položnic, ki jih ti mesečno ali vsaj vsak drugi mesec zneski po 2 K, oziroma po 4 K oddajo na svoji pošti.
- c) Deželne zveze, ali kjer teh ni, učiteljska društva odpošljejo v Zavezino blagajnico tolikokrat po 10 K, kolikor je v njih organizovanih učiteljev in učiteljic. Iz teh prispevkov se krijejo izdatki za „Učiteljskega Tovariša“ in za upravo Zaveze.
- č) Ti prispevki se plačujejo Zavezi lahko mesečno, vsekakor pa tekom meseca junija in tekom meseca decembra vsakega leta.
- d) Ostanek članarine se porazdeli med deželne zveze in njih društva po razmerju števila članstva in na način, kakor to določajo občni zbori zvez.
- e) Kjer deželnih zvez ni, pridrže učiteljska društva ostanek članarine zase.
- f) S članarino, koliko je ostane deželnim zvezam in njih društvom, oziroma — kjer deželnih zvez ni — posameznim društvom, predvsem krijejo zveze in društva stroške svoje uprave. S prebitki razpolagajo tako, kakor to določajo njih občni zbori v prvi vrsti z ozirom na stanovske in kulturne svrhe in potrebe.
- g) V pokritje posebnih in izrednih stroškov in izdatkov smejo Zaveza, deželne zveze in društva po sklepih delegacije, oziroma občnih zborov nalagati svojemu članstvu izredne in začasne posebne doklade.

Člen V.

Končne določbe.

- a) O zborovanju Zavezinih članov (§ 4. pravil) je poročati Zavezinemu glasilu, za kar ima vsak član izvoliti letno poročevalca. Isto velja za vsa učiteljska društva.
- b) Vprašanja izprožena na zborovanjih Zavezinih članov, ki so za vse učiteljsvo važna, je poslati vodstvu Zaveze, da jih da odsekom v razpravo.
- c) Zavezino glasilo mora priobčati poročila o glavnih skupščinah.
- č) Delegacija izvoli vselej tri pregledovalce računov iz svoje srede, ki pregledajo račune in poročajo o njih prihodnji delegaciji.
- d) Zapisničarji vodstvenih, upravnega odbora in odsekov sej objavljajo vse sejne sklepe v društvenem glasilu, če se ne proglase za tajne.
- e) Vodstvo Zaveze ima pravico; določiti vsakemu članu upravnega odbora kako poročilo, ki ga je dolžan dotičnik tudi prevzeti.
- f) Učiteljsko društvo, v katerega okrožju se vrši glavna skupščina, priredi vse potrebne krajevne priprave, plača dotične stroške ter ima pravico zahtevati iz Zavezine blagajnice v slučaju primanjkljaja vsoto do 100 K.
- g) Dokler Goriško nima deželne zveze, volijo člane odsekov društva v sporazumu in tudi sporazumno skupno krijejo stroške.

* * *

Prijavljam načrt za „Poslovni red“ naše Zaveze, da ga delegati lahko preštudirajo, ker se bomo na letošnji delegacijski seji o njem razgovarjali in sklepali. Nova Zavezina pravila je sprejela delegacija na svoji seji dne 10. avgusta 1912 v Celju. Iste dne je upravni odbor po dolgi debati odobril besedilo člana IV., točka a) in b), takratnega načrta za „Poslovni red“; vendar sem v današnjem načrtu zvišal zneske za 50 vin. To pa iz razloga, da na ta način pridejo vendar enkrat naša društva do potrebnih materialnih sredstev, ki naj z njimi končno sanirajo svoje finance. Treba je urediti stare račune, da začnemo na čistih in trdnih temeljih z novim delom! Kaj pa je danes 1 K? Nič! Ko je dobivalo in ko dobi Zavezino učiteljsvo doklade,

in dela še boje na preostajanje. Le poskusiti je treba! Jaz sem to storil do sita.

Najbolj me je oveselilo v tem listu dejstvo, da je Zalokar v njem z bistrim očesom tudi motril razvoj našega ljudskega šolstva ter z zadoščanjem se dotaknil organizatoričnega dela slovenskega učiteljsva, poudarjajoč, da so slovenski učitelji lahko ponosni na svojo »Zavezo«, to prvo vseslovensko združbo. Kako resno je mislil glede te naše združbe, kaže konec njegovega lista, ki slove:

Želim Vam, predragi, vse najboljše čase, Učiteljski vaši »Zavezi« pa polne kase!

Pisal sem Joži še enkrat v Ameriko, a odgovora nisem dobil več. Mož je podlegel prevelikemu naporu, žal, prežgodaj! Krije ga tuja zemlja — menda že nad 10 let — a počiva med — svojci! Bil je pravi slovenski apostol in učenik. Čast njegovim mianom. Bodi mu ohranjen trajen spomin!

Tovariški pozdrav in poklon!

Vaš stari
Slamoštev.